

Inhoud

V Voorwoord	xi
I Inleiding	1
1 Visuele revolutie	3
Tijd van transformaties	4
Creativiteit gevraagd!	7
Informatie-explosie	8
Omarm het plezier	10
Verbeelding en verbinding	10
Weg met het traditionele	10
Interview met Gerrit Draad	11
2 Mindmappen en het brein	13
Wat is een mindmap?	14
Een kijkje in het brein	16
Interview met Kees Vreugdenhil	22
3 De kracht van het mindmappen	29
Natuurlijke weergave	30
Structuur	30
Overzicht	30
Inzicht	31
Bestaande verbanden en nieuwe verbindingen	31
Van complex naar eenvoud	32
Taalgebruik: alleen het hoognodige	34
Leerprocessen	35
Interview met Harry Stokhof	37
Neil Armstrong: een voorbeeld	40
Paradigmaverschuivingen	44
Starten met 'het waarom'	44
Inventio: de basis van creatief denken	46
	vii

4	Mindmap-fasen bij het creatieve denkproces	49
	Fase 1: braindump	50
	Fase 2: clusteren	51
	Fase 3: mindmappen	52
	Fase 4: incubatieperiode 1	54
	Fase 5: reconstrueren	54
	Fase 6: incubatieperiode 2	55
	Fase 7: uiteindelijke mindmap	55
	Divergeren, convergeren	56
5	Aan de slag	59
	Centrale onderwerp	60
	Mindmappen op papier	60
	Het papier	60
	Centrale afbeelding	62
6	De mindmaptakken	67
	Hoofdtakken	68
	Subtakken	70
	Vorm, lengte, kleur	71
	Met de klok mee	73
	Esthetische waarde	74
	Optimaal denkvermogen	74
7	Gebruik van tekst en beeld	77
	Alles op de takken	78
	Woorden	78
	Afbeeldingen	82
	Relatiepijlen	85

8	Constante hiërarchie; denken in niveaus	87
	Ruim baan voor associëren	88
	Hiërarchie creëren door voor je uit te schuiven	88
	Charles Darwins Origin of Species	90
	Geen hoofd- en bijzaken	90
	Zijtakken bestaan niet	91
9	Soorten mindmaps	93
	Mindmap-in	94
	Mindmap-out	94
	Checkmap	95
	Childmap	96
	Beslisser	97
	Speedmap	98
10	Papier of digitaal	103
	Mindmappen op papier	104
	Digitaal mindmappen	105
	Hybride mindmap	106
	Interview met Robert Pastoor	108
11	Mindmappen in de praktijk	113
	Mindmap-in toepassingen	114
	Mindmap-out toepassingen	117
	Besluitvorming	117
	Plannen	117
	Vorbereiden	118
	Presenteren	118
	Interview met Hedwyg van Groenendaal	121
	Alleen of samen	127
	Mindmappen als onderdeel van een ‘creatief-denken’ proces	127
	Interview met Hans Lenderink	128

12 Mindmappen... ongekende mogelijkheden!	133
Meesterkok en mindmappen: culinaire mindmaps	134
Interview met Angélique Schmeinck	134

Voorwoord

Een jaar of negen geleden deed het mindmappen zijn intrede in mijn leven. Voor die tijd wist ik niet eens van het bestaan ervan. Door mijn werkzaamheden toentertijd binnen het onderwijs kwam het via een onderwijsvernieuwing op mijn pad.

Vanaf het eerste moment was het liefde op het eerste gezicht. Ik herkende direct de karakteristiek van het mindmappen in mezelf. De radiale manier van het benaderen van informatie. De behoefte om altijd op zoek te gaan in een hogere hiërarchische laag boven de materie (veelal om informatie te kunnen doorgronden). Maar vooral – en juist het meest! – het visuele aspect van mindmappen. De visuele weergave van informatie was een feest der herkenning. Dat op die manier ook informatie weergegeven kon worden... Ik was oprecht verbaasd. En vooral heel blij!

Sindsdien is het mindmappen niet meer uit mijn dagelijks leven weggegaan. Binnen mijn werkzaamheden, maar ook privé, hanteer ik het mindmappen om mijn gedachten, ideeën en informatie te benaderen. Niet zonder resultaat. Ik heb gemerkt dat ik door te mindmappen beter denk. Dat klinkt misschien raar, maar mindmappen is niet voor niets een 'thinking tool' waardoor denkprocessen echt verbeterd worden.

Mindmappen

Graag wil ik, onder meer via dit boek, anderen kennis laten maken met mindmappen. Hen inspireren en laten zien en ervaren wat voor een krachtig instrument het is.

Om de informatie in dit boek nog beeldender(!) te maken, heb ik gebruikgemaakt van interviews die ik heb gehouden met mensen uit de praktijk, vanuit verschillende disciplines. Door hun verhalen wordt de kracht van het mindmappen nog duidelijker neergezet. Bij deze wil ik hen dan ook allemaal bedanken voor hun bijdrage: Hedwyg, Angélique, Kees, Gerrit, Hans, Harry, Robert. Super!

En last but certainly not least: mindmappen is fun!

Ed van Uden

www.edvanuden.nl

Hoe is de situatie nu? Er wordt over de hele wereld gemindmapt. Op het internet zijn er mindmapprogramma's te over. De mindmap-apps zijn ruim voorhanden. Mindmappen is groeiende en wordt steeds populairder. Vanwaar toch die behoefte? Ik beschrijf dit in het eerste hoofdstuk van dit boek.

Het is lastig het kaf van het koren te onderscheiden in de wereld van mindmaptechnieken. Veel zogenaamde mindmaps zijn niet meer dan gevisualiseerde aantekeningen en hebben niets met mindmappen te maken. Bij veel mindmapsoftware ontbreken de kenmerkende mindmapfunctionaliteit en -mogelijkheden. Vandaar ook dat in dit boek de basisregels van het mindmappen een belangrijke plaats innemen. Om er optimaal profijt van te hebben moet een gereedschap of instrument gebruikt worden zoals het bedoeld is. Dat geldt zeker voor het mindmappen.

De bedoeling van dit boek is om – naast het inspireren en enthousiasmeren van jou als lezer – een bijdrage te leveren aan mindmappen-zoals-het-hoort, zodat nieuwe mindmappers op de juiste manier aan de slag kunnen met deze techniek. Zo kunnen zij op hun beurt het mindmappen volwaardig doorgeven.

Visuele revolutie

1

Dit is een tijd van grote veranderingen. Technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en maken steeds meer mogelijk, waardoor een totaal andere wereld is ontstaan. De hoeveelheid informatie is toegenomen en is nauwelijks meer te overzien. Mindmappen is in feite onderdeel van een groter goed: het visualiseren van informatie. Omgaan met de revolutionaire veranderingen van onze samenleving vraagt van mensen dat ze op een andere manier informatie verwerken. Visualiseren van informatie speelt hier een sleutelrol in en mindmappen is daar een belangrijk onderdeel van. Deze tijd vraagt ook meer dan ooit om het vinden van 'nieuwe wegen'. Creatieve vaardigheden zijn meer dan ooit van het grootste belang. Ook hierbij speelt de verbeelding (wat visualisatie in feite is) een cruciale rol.

In dit hoofdstuk ontdek je:

- Dat de tijdgeest vraagt om transformaties.
- Het belang van het 'loskomen' van oude denkpatronen.
- Het belang van creativiteit.
- Het belang van op een andere manier omgaan met informatie.
- Het belang van het visualisatie.

Tijd van transformaties

Deze tijd vraagt niet om veranderingen, maar om transformaties. Een transformatie is meer dan een verandering. Een verandering is een aanpassing waarbij 'het oude' min of meer behouden blijft. Bij transformaties wordt 'het oude' echt achtergelaten, volgt een periode van 'chaos' en ontstaat uiteindelijk een totaal nieuwe situatie.

Een mooi voorbeeld van transformatie is de muziekindustrie. Van het zelf bezitten van lp's, later cassettes en weer later cd's (veranderingen) is deze industrie getransformeerd naar (gratis) clouddiensten zoals Spotify, waarbij men de muziek zelf niet daadwerkelijk bezit, afspeellijsten kan delen, muziek kan beluisteren die geselecteerd is op genres en stemmingen. Dit alles anytime, any place, anywhere. De muziekindustrie is totaal getransformeerd. Onze behoeften zijn volledig anders geworden.

Transformaties vinden op allerlei fronten plaats. Niet alleen in de muziekindustrie, maar ook in de medische wereld, het betalingsverkeer, de dagelijkse boodschappen enzovoort. Deze transformaties gaan zeer snel, zeker in vergelijking tot ontwikkelingen die in het verleden hebben plaatsgevonden. Hoe zal onze wereld eruitzien over 10 jaar? Over 25 jaar?

Loskomen van vastgeroeste patronen: mindshift

Transformatie vraagt om het loslaten van het bestaande. Transformaties gaan gepaard met 'chaos'. Weerstand van mensen die het oude willen behouden. Die zich afzetten tegen het nieuwe, waarvan het nut nog onduidelijk is en waarvan ze het nut (nog) niet inzien. Mensen die zich beroofd voelen van hun eigen waarde en rol. Gevaar voor 'de eigen functie'. Maar die ook eenvoudigweg niet voor ogen hebben hoe het dan anders zou moeten. Veelal worden oplossingen gezocht die gebaseerd zijn op het verleden. Dat wat we al weten, in plaats van 'een sprong in het onverwachte' aan te durven. Toch is er geen ontkomen aan een mindshift die moet aansluiten op het nieuwe tijdperk.

Ter illustratie de mindshift die een leerkracht moet maken. Leer kinderen niet het juiste antwoord op de vraag (kennis), maar leer ze de juiste vraag te stellen (vaardigheid). De leerkracht zal het overdragen van kennis als hoofdtaak los moeten laten en het aanleren van vaardigheden centraal moeten stellen.

Een universele mindshift die plaatsvindt is dat 'delen' en 'samenwerken' cruciaal worden. Share and collaborate. Het delen van informatie en contacten. Het samenwerken door gebruik te maken van elkaars talenten (omdat we elkaar gevonden hebben). Dit heeft alles te maken met de netwerksamenleving die is ontstaan. Voor veel mensen en bedrijven is dit een mindshift die niet van de één op de andere dag te maken is.

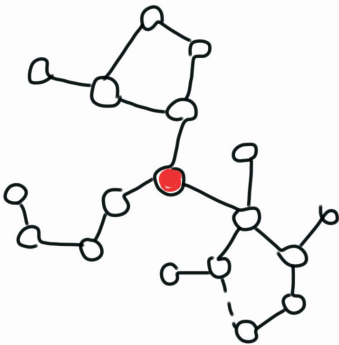

Vroeger gold: kennis is macht. Tegenwoordig geldt: kennis delen is kracht. Voor veel mensen, hele generaties, is dit een benadering die moeilijk te bevatten is.

Een andere benadering

Loskomen van het bestaande, het vertrouwde, is dus noodzakelijk. Dat lukt alleen door de dingen anders te benaderen en daar open voor te staan. Door op een andere manier een beroep te doen op ons eigen vermogen. En dat kan!

We komen uit een tijdperk waarin de lineaire benadering van zaken dominant was. Daar zijn we ook mee opgegroeid. Eerst dit, dan dat... het volgende loket... Ook informatie werd op die manier overgebracht (veel tekst, veel papier). Zo zijn vaste (denk)patronen ontstaan en ingesleten. Maar dat helpt ons niet in het veranderen (wat noodzakelijk en onontkoombaar is).

De lineaire benadering dwingt je te blijven vastzitten in die oude denkpatronen, waardoor er voor nieuwe gedachten geen ruimte is. De andere benadering is de radiale, of holistische benadering. Daarbij staat het centrale onderwerp letterlijk centraal en wordt bijbehorende informatie eromheen

(radiaal) geplaatst. Hierdoor ontstaat er een andere (anders dan je vaak gewend bent) kijk op de dingen en is er ruimte voor aanvulling en uitbreiding, waardoor oude denkpatronen losgelaten kunnen worden.

Creativiteit gevraagd!

Deze tijdgeest vraagt in feite om creativiteit. Misschien wel de belangrijkste vaardigheid van allemaal. Meer en meer is er waardering voor 'het unieke' in plaats van het gemiddelde en wordt er een beroep gedaan op de creativiteit. Die kun je niet oproepen door op een verstarde manier in de gebaande paden te blijven hangen. Iemands creativiteit wordt juist gestimuleerd op het moment dat visualiseren, het verbeelden van informatie, wordt aangesproken.

Metaforen, verhalen, storytelling

Een prachtig voorbeeld van het verbeelden van informatie en ideeën is het gebruiken van metaforen. Iets vergelijken met concrete beelden versterkt, verheldert de materie en spreekt letterlijk tot de verbeelding. Een aaneenschakeling van metaforische beelden die zo een verhalende boodschap krijgen, maken dit tot storytelling. Informatie en ideeën worden zo als het ware 'beleefd' en hebben daardoor een indringende werking die plezierig is om op te nemen en die het creatieve denken aanspreekt.